

แนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

Approach to solve poverty problem by participation
: case study of Khao Thong Tumbol,
Phayuhakhiri District, Nakhonsawan Province.

ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง เพื่อพัฒนาจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ย่อย 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและบริบทความยากจนของชุมชนตำบลเขาทอง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน 2) เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนของชุมชนเขาทอง และ 3) เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งคณะวิจัยประกอบด้วย 1) คณาจารย์และนักศึกษาในโปรแกรมรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 2) บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง 3) ประชาชนในชุมชนเขาทอง ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน พระภิกษุสงฆ์ในท้องถิ่น ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่มีฐานะยากจนและประกอบการวิสาหกิจชุมชน ภาครัฐส่วนราชการ / องค์กรภายนอกชุมชน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีบทบาทในการดำเนินการวิจัยแตกต่างกันในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยผลัดเปลี่ยนกันแสดงบทบาทในการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนและบริบทความยากจนของชุมชนตำบลเขาทอง

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนของชุมชนเขาทอง

ระยะที่ 3 เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเขาทอง

ผลการวิจัย ปรากฏ ดังนี้

1. บริบทของชุมชนและคนจนพบว่า ตำบลชุมชนเขาทองเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มาก ประชากรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น โดยมีวัดเขาทอง (วัดสุวรรณคีรีท่าโขลง) เป็นใจกลางของหมู่บ้าน เพื่ินเพเติมของชาวเขาทองสันนิษฐานว่าเป็นชาวมอญอพยพสำหรับข้อมูลบริบทคนจนของเขาทอง พบว่า กลุ่มคนจนเป้าหมายโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยเฉพาะรับจ้างด้านเกษตรกรรม ซึ่งค่อนข้างเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่มั่นคง ไม่แน่นอน ประมาณปีละ 10,000 -12,000 บาท / หรือประมาณ 849.1 บาทต่อเดือน โดยมีจำนวนสมาชิกประมาณ 3.81 คนต่อครัวเรือน และสวนใหญ่จบการศึกษาเพียงระดับ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ประถมศึกษาเท่านั้น สำหรับสภาพการเป็นหนี้สินของคนจน ส่วนใหญ่มีหนี้สินจำนวนน้อย เนื่องจากขาดความเชื่อถือจากสถาบันการเงินและขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ และกลุ่มทุน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น รวมทั้งนายทุนในท้องถิ่น

2. สภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนพบว่า การดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขาทองมีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง ดังนี้ จุดแข็งของวิสาหกิจพบว่า (1) การมีผู้นำที่เสียสละซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบสามารถเชื่อถือศรัทธาในตัวผู้นำ (2) มีการวางแผนการทำงานและจัดการงานที่มีประสิทธิภาพ (3) ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถสนองความต้องการ (4) มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น / ชุมชน ผ่านระบบตลาดชุมชน (5) ช่องทางการจัดจำหน่ายค่อนข้างแน่นอนชัดเจน

จุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน พบว่า (1) ขาดผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อการขยายผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (2) ผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ ไม่มากพอ (3) ระบบการเงิน การบัญชี ยังหละหลวมขาดความชัดเจน (4) ขาดการประยุกต์เทคโนโลยีที่เหมาะสม (5) ขาดความรู้ ความเข้าใจระบบกลไกตลาด

อุปสรรคของวิสาหกิจชุมชน พบว่า (1) สายป่านทางธุรกิจเงินทุนไม่มากพอและความต่อเนื่อง (2) ค่านิยมในการปลูกฝังที่จะเป็น “มนุษย์เงินเดือน” แทนผู้ประกอบการ (3) มีการแทรกแซง จากบุคคลภายนอก นายทุน เจ้าแก้ว

โอกาสของวิสาหกิจชุมชน (1) ความก้าวหน้าของลูกหลานในการศึกษา ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการถ่ายทอดเรียนรู้จากสากล (2) วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเขาทองเอื้ออำนวยต่อการรวมกลุ่ม (3) ระบบสนับสนุนจากภายในและภายนอกชุมชน

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม โดยการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อแก้ไขความยากจนโดยการจัดทำแผนแม่บทของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือปรัชญาการแก้ไขปัญหาความยากจน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ลดรายจ่าย 2) เพิ่มรายได้ 3) สร้างโอกาส โดยประเด็นที่นำไปปฏิบัติก่อนคือ เพิ่มรายได้ โดยการสร้างกลุ่มขนมชะมุดและกลุ่มดินมีชีวิต (ดินเกษตรเขาทอง) ในส่วนของการลดรายจ่าย และสร้างโอกาสให้แต่ละครอบครัวไปกำหนดแผนปฏิบัติการเอง สำหรับโครงสร้างของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขาทองในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีบทบาทในการกระตุ้นและให้คำแนะนำ (Facilitator) ผสมผสานกับบทบาทในการประสานงาน (Coordinator) กลุ่มอาชีพ ชุมชนและภาคประชาชน

คำสำคัญ : แนวทางการแก้ปัญหาคความยากจน, ปัญหาความยากจน, การมีส่วนร่วมแก้ความยากจน

ABSTRACT

This research has important objectives: administration Khao Thong Tumbol Administrative Organization, developing Community Enterprise Management, solving poverty problem and sub- objectives : studying problems of Community Enterprise Management and poverty of Khao Thong Tumbol community and finding trends to solve poverty problem by participatory stability. The methodology of this research was research and development (R&D) and applied participatory action research. The researchers compose of : 1) Teachers and students in Political and Administrative Science Program, Nakhonsawan Rajabhat University. 2) Personnel of administration Khao Thong Tumbol Administrative Organization 3) People in community; community leaders, monks. sampling of poor people and engage

in Community Enterprise. 4) Government sectors/ outside community organization. Each group has different role in each step of research, change role follow upon responsibility as:

Phase I : studying context of community and poverty of Khao Thong Tumbol community.

Phase II : studying problems of Community Enterprise Management in order to solve poverty problem of Khao Thong community

Phase III : fixing the trends to solve poverty problem by participatory stability of Khao Thong community.

The findings were follows :

1. Context of community and the poor find that Khao Thong Tumbol is large-sized community. People crowded live. Khao Thong Temple (Wat Suwankhiri Tha-Klong) is the center of community. People in Khao Thong are supposed to be migratory Mon. And information of the poor in Khao Thong, most of sampling poor generally work to earn a living, especially agriculture. They gained uncertain income about 10,000 – 12,000 baht per year/ estimate 849.1 baht per month. There are approximately 3.81 people in a family. Most of people finished education in primary school. Most of poor people in Khao Thong have a little loan because of lacking in reliability from financial institution and lacking in asset to put up collateral security.

2. Problems of Community Enterprise Management, found that there are both strength and weakness of management ;

Strength ; (1) The leader is sacrificial, honesty and responsibility (2) Planning in work and manage effectively. (3) Products are acceptable and required. (4) Using community resources through marketing system. (5) sale is rather certain.

Weakness ; (1) Lacking of changing leader to expand management of Community Enterprise Management. (2) Low and insufficient income. (3) Financial system and account are still unclear. (4) Lacking of appropriate technology (5) Lacking of knowledge and understanding about marketing system.

Threats ; (1) Fund is insufficient and continuity. (2) Value of being officer rather than enterpriser. (3) External people, capitalist, interfered.

Opportunities; (1) Educational progress of children is advantage (2) Culture and ceremonies of community for group combination. (3) Supporting from internal and external community.

3. Trend to solve poverty problem by participation, Khao Thong Tumbol Administrative Organization process plan to solve poverty problem by making plan. Three vision of poverty solving are decreasing expense, increase income and make opportunity. The first vision used is increasing income. Decreasing expense and making opportunity are managed by each family. Khao Thong Tumbol Administrative Organization's role in developing Community Enterprise Management is facilitator and coordinator.

Keywords : Approach to solve poverty problem, poverty problem, solve poverty problem by participation.

บทนำ

นับแต่ประเทศไทยได้นำแนวคิดในการพัฒนาประเทศแบบทันสมัย (Modernization) เข้ามาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศ โดยมีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นเป็นแม่บทหรือแนวทางสำคัญในการกำกับการพัฒนาประเทศ แนวทางการพัฒนาดังกล่าวถือเป็นกระแสที่มีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของประเทศในทุกๆ ส่วน (Sector) ของสังคมสภาวการณ์เช่นนี้ได้ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในชนบทได้ถูกผลักดันเข้าสู่กระแสการพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ชาวชนบทตกอยู่ในสภาพความยากจนซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทุกชุมชน

ชุมชนเขาทองเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่เป็นอาชีพหลัก ชุมชนเขาทองเป็นชุมชนหนึ่งที่อยู่ในกระแสของการพัฒนาดังกล่าวและได้รับผลกระทบจากการพัฒนาด้วยกระแสหลักเช่นกัน ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญของชุมชนเขาทอง ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน แม้ว่าภาครัฐได้พยายามดำเนินกิจกรรมหลายอย่างเพื่อแก้ไขปัญหา หากพิจารณาถึงความสำเร็จของโครงการพบว่าโครงการต่างๆ ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

จากลักษณะและสภาพของปัญหาในการบริหารจัดการองค์กรของรัฐดังกล่าว เป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดหรือกระบวนทัศน์ในการพัฒนาให้มีลักษณะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามบริบทของไทย กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มอย่างจริงจัง และจริงจังด้วยความสัมพันธ์ที่เสมอภาคกันตามบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ต้องยอมรับซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม การดำเนินการต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน โดยคำนึงถึงผลสำเร็จของเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เป็นรูปแบบหนึ่งของการ บูรณาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งมีองค์กรชุมชน (องค์กรบริหารส่วนตำบล) เป็นศูนย์กลางที่มีความสำคัญเชื่อมประสานระหว่างแนวความคิดของประชาชน กับนโยบายของรัฐ เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์การพัฒนาที่เป็นการสร้างพลังให้ชุมชน (Synergy) เพื่อนำเอาทุนของชุมชนมาใช้เป็นฐานในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน (มงคล ด้านธานินทร์. 2541 : 7-9) ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของกระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาของชุมชนในชนบทที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องดำเนินการศึกษาด้านสภาพสังคมที่เน้นถึงรูปแบบวิถีชีวิตและลักษณะวัฒนธรรมชุมชนจนเข้าถึงสภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาของชุมชนโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาจากหลายฝ่ายที่เรียกว่า พหุภาคีร่วมกันดำเนินการพัฒนา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ องค์กรที่ต้องมีส่วนร่วมในการผสมผสานกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาาร่วมกันคือ องค์กรของรัฐ ประชาชนในชุมชนเขาทอง องค์กรบริหารส่วนตำบลเขาทอง และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อหาวิธีการบริหารจัดการที่สร้างพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทาง และรูปแบบที่ถูกต้อง เห็นพ้องร่วมกัน ทั้งนี้การทำงานในรูปแบบดังกล่าวในลักษณะการผสมผสานกัน มุ่งสู่เป้าหมายอย่างเดียวกันและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เดียวกัน โดยอยู่บนอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและการบริหารจัดการ โดยการสนับสนุนซึ่งกันและกันในสถานการณ์ที่เกิดผลดีทุกฝ่าย (Win – Win Situations) (ศิริกุล กสิวิวัฒน์. 2544) การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ถึงกระบวนการและผลของการบริหารจัดการขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมจะมีกระบวนการอย่างไรและส่งผลกระทบต่อการศึกษาสภาพและแก้ไขปัญหาของชาวชนบทอย่างยั่งยืนหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ให้มีศักยภาพต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนเขาทองเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและบริบทความยากจนของชุมชนตำบลเขาทอง
- 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนเขาทอง
- 3) เพื่อพัฒนาวิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาตำบล เขาทอง อำเภอพุทไธสง จังหวัดนครสวรรค์ ได้กำหนดแนวคิด/ ทฤษฎีเป็น 6 ส่วนด้วยกัน คือ

- 1) แนวคิดพื้นฐานของความยากจน 2) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน 4) แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน 5) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งคณะวิจัยประกอบด้วย 1) คณาจารย์และนักศึกษาในโปรแกรมรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 2) บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาทอง 3) ประชาชนในชุมชนเขาทอง ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน พระภิกษุสงฆ์ในท้องถิ่น ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่มิฐานะยากจนและประกอบการวิสาหกิจชุมชน 4) ภาครัฐ ส่วนราชการ/องค์กรภายนอกชุมชน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีบทบาทในการดำเนินการวิจัยแตกต่างกัน ในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยผลัดเปลี่ยนกันแสดงบทบาทในกรดำเนินงานตามภาระหน้าที่ของแต่ละฝ่าย แบ่งออกเป็น การมีส่วนร่วมเต็มที่ (Full Participation) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) และการมีส่วนร่วมแบบชายขอบ(Marginal Participation)โดยมีกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. บริบทของชุมชนและคนจนพบว่า ตำบลชุมชนเขาทองเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มาก ประชากรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น โดยมีวัดเขาทอง (วัดสุวรรณคีรีท่าโขลง) เป็นใจกลางของหมู่บ้านแพเดิมของชาวเขาทองสันนิษฐานว่าเป็นชาวมอญอพยพสำหรับข้อมูลบริบทคนจนของเขาทอง พบว่า กลุ่มคนจนเป้าหมายโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยเฉพาะรับจ้างด้านเกษตรกรรม ซึ่งค่อนข้างเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่มั่นคง ไม่แน่นอนประมาณปีละ 10,000 -12,000 บาท / หรือประมาณ 849.1 บาทต่อเดือน โดยมีจำนวนสมาชิกประมาณ 3.81 คนต่อครัวเรือน และส่วนใหญ่จบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น สำหรับสภาพการเป็นหนี้สินของคนจน ส่วนใหญ่มีหนี้สินจำนวนน้อย เนื่องจากขาดความเชื่อถือจากสถาบันการเงินและขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ และกลุ่มทุน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้นรวมทั้งนายทุนในท้องถิ่น

2. สภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนพบว่า การดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขาทองมีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง ดังนี้ จุดแข็งของวิสาหกิจพบว่า (1) การมีผู้นำที่เสียสละซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบสามารถเชื่อถือศรัทธาในตัวผู้นำ (2) มีการวางแผนการทำงานและจัดการงานที่มีประสิทธิภาพ (3) ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถสนองความต้องการ

(4) มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น / ชุมชน ผ่านระบบตลาดชุมชน (5) ช่องทางการจัดจำหน่ายค่อนข้างแน่นอนชัดเจน

จุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน พบว่า (1) ขาดผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อการขยายผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (2) ผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ ไม่มากพอ (3) ระบบการเงิน การบัญชี ยังหละหลวมขาดความชัดเจน (4) ขาดการประยุกต์เทคโนโลยีที่เหมาะสม (5) ขาดความรู้ ความเข้าใจระบบกลไกตลาด

อุปสรรคของวิสาหกิจชุมชน พบว่า (1) สายป่านทางธุรกิจเงินทุนไม่มากพอและความต่อเนื่อง (2) ค่านิยมในการปลูกฝังที่จะเป็น “มนุษย์เงินเดือน” แทนผู้ประกอบการ (3) มีการแทรกแซง จากบุคคลภายนอก นายทุน เจ้าแก่

โอกาสของวิสาหกิจชุมชน (1) ความก้าวหน้าของลูกหลานในการศึกษา ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการถ่ายทอดเรียนรู้จากสากล (2) วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเขาทองเอื้ออำนวยต่อการรวมกลุ่ม (3) ระบบสนับสนุนจากภายในและภายนอกชุมชน

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม โดยการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อแก้ไขความยากจนโดยการจัดทำแผนแม่บทของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือปรัชญาการแก้ไขปัญหาความยากจน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ลดรายจ่าย 2) เพิ่มรายได้ 3) สร้างโอกาส โดยประเด็นที่ถูกลำดับไปปฏิบัติก่อนคือ เพิ่มรายได้ โดยการสร้างกลุ่มชมรมและกลุ่มดินมีชีวิต (ดินเกษตรเขาทอง) ในส่วนของการลดรายจ่าย และสร้างโอกาสให้แต่ละครอบครัวไปกำหนดแผนปฏิบัติการเอง สำหรับโครงสร้างของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขาทองในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีบทบาทในการกระตุ้นและให้คำแนะนำ (Facilitator) ผสมผสานกับบทบาทในการประสานงาน (Coordinator) กลุ่มอาชีพ ชุมชนและภาคประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

1. การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลควรให้ความสำคัญกับงานพัฒนาที่เกิดจากบริบทหรือฐานคิดของชุมชน โดยพยายามเชื่อมโยงกับนโยบายภาครัฐให้สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีคิดและวัฒนธรรมของชุมชน
2. มาตรการต่าง ๆ จากภาครัฐ ควรมุ่งดำเนินนโยบายทางวัฒนธรรม (Cultural Policy) เพื่อที่จะลดภาวะการพึ่งพาทางวัฒนธรรม (Cultural dependence) ที่มีต่อภายนอก
3. การจัดการทรัพยากรและทุนทางธรรมชาติ ควรมุ่งจัดการอย่างชาญฉลาดและพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยยึดโยงอยู่บนหลักการของความยั่งยืน
4. การบริหารจัดการงานพัฒนาของอบต. ควรแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการ สภาพแวดล้อม และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของชุมชนเอง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การดำเนินวิสาหกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จโดยคนจนเองเป็นเรื่องยากลำบากจำเป็น ต้องหาบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเป็นแกนนำสำคัญเข้ามาร่วมดำเนินการด้วยในลักษณะ
2. ดำเนินวิสาหกิจชุมชนต้องมีฐานคิดที่สัมพันธ์กับบริบทของชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้นการดำเนินการแก้ไขปัญหาต้องเริ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นพื้นฐาน
3. การสร้างกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน ดังนั้นการจัดเวทีสาธารณะให้คนจนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จึงนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายและมาตรการของรัฐที่เร่งด่วนเกี่ยวกับคนจน ควรดำเนินการในเรื่องการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นทุนในการผลิตให้แก่คนจนอย่างเป็นระบบและทั่วถึง
2. การดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ปัญหาความยากจนได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง
3. รัฐควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยศึกษาสาเหตุและประเภทของคนจนในแต่ละกลุ่มให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาคือได้ตรงกับสภาพที่แท้จริง
4. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้อค้นพบจากการวิจัยยังมีข้อคำถามที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน แต่เป็นความสำเร็จในขั้นตอนหนึ่ง ดังนั้น ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไปอีกระยะหนึ่ง โดยเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนจน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหา ในการจัดการตลาดของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนในมิติของคนจนได้อย่างแท้จริง
2. คำตอบของปัญหาความยากจนมิใช่มีเพียงมิติเดียว ดังนั้นควรมีกระบวนการหรือแนวทางอื่นๆ ในการสร้างข้อสรุปซึ่งเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนตลอดไป
3. ควรศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยากจนและแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนต่อไป

วัดเขาทอง

รายการอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2547). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.cdd.go.th/jarupong/461010/j4610111.htm> (20 เมษายน 2547)
- ชุมชนสร้างสรรค์เสริมสร้างพลังพัฒนา . (2547). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.cddlampang.com> (20 เมษายน 2547)
- นิตยา กมลวิทันนิตา. (2545). **แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9** กับการแก้ไขปัญหาความยากจน. **เศรษฐกิจและสังคม.** (2545, กรกฎาคม – สิงหาคม 2545) 39 (4) :
- นิสภัทร์ นวลกำแหง (2542). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาลำตะคอง กรณีศึกษา : ชุมชนทุ่งสว่าง-ศาลาลอย **อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.** นครปฐม : คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- ประภาส ปันตบแต่ง. (2546). **การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสกลุ่มเกษตรกร.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอดิชั่นเพรส โปรดักส์ จำกัด
- ปารีชาติ วัลย์เสถียรและคณะ. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร : งานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- พระธรรมปิฎก . (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2543). **การพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพมหานคร : ธนรัชการพิมพ์
- มงคล ด่านธานินทร์. (2541). **เศรษฐกิจชุมชน.** กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ด ยูเคชั่น
- วรลักษณ์ มนต์เอื้อศิริ. (2543, พฤษภาคม). **วารสารพัฒนาชุมชน.** 39(5) :
- วิทยากร เชียงกุล. (2546). **การพัฒนาระบบสวัสดิการและคนด้อยโอกาส : กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อย.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอดิชั่นเพรส โปรดักส์ จำกัด
- ศิริกุล กลวิวัฒน์. (2544). **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง .** ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา
- Lipton Michel. (1988). **The poor and Poorest : Some Interim Findings .** Worthington D. C. : The World Bank Publication
- World Bank.(1979). **The Assault on world bank poverty : Problem of Rural Development Education and healthy .** Baltimore : The Johns Hopkins University Press
- World Bank.(1985, March). **Thailand : Poverty Review .** Country Programs Department East Asia and Pacific Regional Office , (March 1985)

